

בטרם הפרישו או קבע לו מקום (וכן פסק הרמב"ם הל' מעשר שני ד, יז). ולכך פרשו 'מיחל' – מתחיל. או 'מוהל במים, כלומר שותה שתיית קבע. ויש שפרשו דברי רש"י שמדובר שקבע לו מקום למעשר, בדרומו או בצפונו – לכן יכול לחללו (עפ"י ריב"א בתוס' ישנים יומא נו). ונראה לכאורה שמי שברך בטעות על חילול מעשר שני ועדיין לא הפרישו ולא קבע לו מקום – הרי זו ברכה לבטלה וצריך לחזור ולברך שוב לאחר שיפריש המעשר (עפ"י שבט הלוי ח"ט א, ג).

(ע"ב) 'אלא מדתני איו... דאין ברירה... אלא אמר רב יוסף'. ואם תאמר מה ההוכחה שרבי יהודה סובר אין ברירה, שמא דוקא גבי תחומין שהם מדאורייתא לשיטתו (כמו שכתבו הסמ"ג והרא"ש בשבת קיה) לכך אין ברירה, אבל באיסור מוקצה דרבנן סובר רבי יהודה יש ברירה [וכפי שחילקו כן בביצה לח בין דאורייתא לדרבנן]. ויש לומר, כיון שהטעם לחלק בין דאורייתא לדרבנן הוא מפני שהדבר ספק אם יש ברירה אם לאו הלכך מחמירים בדאורייתא ומקלים בדרבנן (כן כתב הר"ן בפ"ג דגטין), אם כן במוקצה יש לנו להחמיר, דקיימא לן ספק מוקצה להחמיר אעפ"י שהוא מדרבנן (עפ"י שער המלך הל' עירובין ח, ז).

על ברירה ותנאי – ע' במובא ביוסף דעת גטין כה יומא נו: וביצה לח:

דף טו

'עד כאן לא קשרי רבי מאיר אלא במבשל דראוי לכוס אבל שוחט דאין ראוי לכוס לא'. ורב אינו סובר כפי שדחינו לעיל ששונה מקום שדחאו בידיים, אלא כל מוקצה מחמת איסור אסור, אעפ"י שבא מאליז. וגם רבי מאיר סובר (בשבת לד) 'מוקצה מחמת איסור' כרבי יהודה (רמב"ן). ונחלקו הראשונים האם גם לרבי שמעון דלית ליה מוקצה, אסור בשוחט בשבת מפני שאינו עומד ומצפה שבהמתו תישחט). וכוונת הגמרא עתה לסתור הסוגיא דלעיל שאמרו להתיר משום מוקצה אף לרבי יהודה, אלא אף לרבי מאיר יש לאסור את הנשחט בשבת משום מוקצה. ואין רוצה לפרש 'ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא' היינו רבי יהודה דמוקצה – כי אם משום מוקצה הלא גם לרבי מאיר אסור, הלכך מעמיד בשהיה לו חולה מבעוד יום ורבי יהודה דמבשל הוא ולא כר"מ (עפ"י חזון איש ריד. וע"ע תורת חיים).

'דראוי לכוס' – וכגון אווז צעיר וכד' שראוי לאכלו חי (ע' שבת קכח), או בשר שנתייבש ברוח ובאותם מקומות שאוכלים אותו כך ללא בישול, אבל בלאו הכי אסור בטלטול. ואפילו אם תמצא אנשים שאוכלים בשר חי על ידי הדחק, מן הסתם לא שמה אכילה כדי שנאמר שאף קודם בישולו עומד לכך (ים של שלמה, ל).

ואולם דעת הר"ף ורא"ש ורמב"ם (בפירושם לסוגיא בשבת קכח) שאפילו בשר בהמה חי מותר. וכן דעת כמה פוסקים להלכה (שח, לא), וכן נקט המשנ"ב לעיקר ההלכה.

ולכאורה נראה שבזמננו אפילו בשר עוף אינו עומד כלל לאכילה כשהוא חי. ואולם יש מפוסקי זמננו המתירים בזה (ע' בספר שלמי יהודה בשם הגריש"א שליט"א ועוד). אך בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה כב, ט) מבואר שטלטול בשר חי בזמננו שאין הדרך לכוס – מוקצה. וכן חקך בדבר בשו"ת שבט הלוי (ח"ג כט), ובפרט בעוף קפוא, ע"ש.

(ע"ב) 'גזירה שמא ירבה בשבילו'. הר"ן מפרש שגזורים שמא יוסיף דלעת עבור הבריא. והרשב"א כתב שכגון זה שמרבה בשיעור – אין בו איסור תורה, אלא גזורים שמא יבשל לבריא לאחר שכבר בישל לחולה.

ב'קובץ ענינים' באר שגם הרשב"א מודה שאם מוסיף דבר שאינו ראוי לחולה – אסור מהתורה, שהרי מסתבר שחייב על כל כזית וכזית שמבשל ללא התר פקוח נפש. ורק משום שכל דלעת ודלעת ראויה לחולה, סובר הרשב"א שאין איסור תורה בכל אחת מהם.

ואולם פשוט דברי הרשב"א מורים שכיון שאינו עושה פעולה מיוחדת עבור הבריא אלא רק מרבה בשיעור באותה פעולה, אין איסור תורה בדבר. (וע' משנ"ב שיח סק"ג שנוקט לעיקר כהר"ן שמרבה בשיעורין אסור מדאורייתא).

'מפני שהם חונקין'. נראה שהבליטה בסכין פוסלת מפני שהיא דוקרת [וזה פרוש דברי הגמרא (ז'): 'דמורשא בזע' – מלשון דקירה, כתרגום 'וידקור' (סוף בלק) – ובזע. ואמנם גם לשון בקיעה מתרגמינן בזע, כמו 'בקע ים' – בזע ימא, אבל כאן נראה שהוא מלשון דקירה]. ולפי זה היה לתנא לומר 'מפני שהן דוקרין'. אך נראה שמשום כך נקט 'חונקין', כיון שכולל אף פגימה עמוקה כגון מגל קצייר שמסתבר ששיניו גדולות, וכשהשן דוחקת מהצד אין שייך לקראו 'דוקר' כיון שהיא רחבה, לכך נקט לשון 'חונק' שמשמעה כל מה שדוחף (החודשים ובאורים).

דף טז

'זהני מילי בכח ראשון, אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא'. ע' בשאלות ותשובות לסיכום.

לענין מלאכה בשבת, יש סוברים שהסרת דבר המונע אינו נחשב מעשה ישיר אלא כגרמא [אעפ"י שלענין שחיטה מבואר כאן שהמסיר דף מהמים וע"כ נתגלגל הגלגל ושחט בכח ראשון – כשר] (עפ"י שו"ת מחזה אברהם מב, וכן הביא משו"ת מהרש"ם בהשטות לח"ג מד – עפ"י דברי החתם סופר (יו"ד ריד) שפתיחת ברו הגורם למרוצת המים למקוה, אינו נחשב 'הויה על ידי אדם'. וע' בענין זה שאלת דוד ז; אבני נזר יו"ד רעד, ט).

ואולם הגרש"ז אויערבך זצ"ל (ע' מנחת שלמה י, ח) נקט להלכה להחשיבו כמעשה בידיים.

'אמר רבא: פשיטא לי תלוש ולבסוף חברו לענין עבודת כוכבים הוי תלוש... לענין הכשר זרעים תנאי היא... בעי רבא, תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי...' טעם החילוקים; לענין עבודת כוכבים מיעטה תורה 'ההרים' – משמע דוקא מחובר מעיקרו. ולענין הכשר זרעים סובר תנא קמא שלא אמרה תורה אלא 'זרעים' תלושים דוקא, וכל שלבסוף חיברו אינו תלוש ממש. ולענין שחיטה יש להסתפק למה לדמותה, לעבודת כוכבים או להכשר [האם ההקפדה על 'תלוש' דוקא או העיקר שלא יהא 'מחובר'. ע' שערי ישר ג, כד]. ואפשר שגם כאן יש טעם מן הכתוב; שהרי הקפידה תורה על 'מאכלת' [כדרשת רבי] – וכל כיוצא בה דבר תלוש ממש.

ולפי זה אין לפשוט ספקו של רבא ממשנתנו המכשרת צור בדיעבד (עתוס) – כי יש לדחות שתנא דידן סובר כתנא בתרא דמכשירין, ואילו הספק היה לתנא קמא שם המחשיב תלוש ולבסוף חיברו כתלוש (עפ"י רמב"ן ור"ן).

יש להעיר על מה שהזכיר הרמב"ן מקור לדין תלוש בהכשר משום 'זרעים'. ולפרש"י מהתו"כ המקור הוא מ'בכל כלי'.

'הכופה קערה על הכותל...' דוקא כופה על פיה, אבל הניחה כדרך קבלתה בשביל שלא ילקה